

31/08/2024

«Μιά μοντέρνα Ελληνική εκκλησία» - Η Αγία Ζώνη, Βαρώσι 1908

Εκκλησία της Κύπρου / Ι.Μ. Κωνσταντίας και Αμμοχώστου

31 Αυγούστου η σημερινή μέρα και η εκκλησία τιμά την εορτή της Καταθέσεως της τιμίας εσθήτος της Υπεραγίας Θεοτόκου.

Την ημέρα αυτή τελείτο μεγάλη πανήγυρη στον περίτεχνο ιερό ναό της Αγίας Ζώνης της ομώνυμης ενορίας Κάτω Βαρωσίων η οποία βρίσκεται σήμερα στην περιφραγμένη περιοχή της κατεχόμενης Αμμοχώστου. Η περικλειστη αυτή πόλη, βουβή και ληληλατημένη για 50 χρόνια, περιμένει καρτερικά την δική της Ανάσταση. Η τουρκική προκλητικότητα να ανακινήσει το θέμα της Αμμοχώστου, προαναγγέλοντας το «ελεγχόμενο άνοιγμα» της πόλης κατά παράβαση των διεθνών συμφωνιών προκαλεί θλίψη και αγανάκτηση σε κάθε πολιτισμένο και σκεπτόμενο άνθρωπο.

Ας ευχηθούμε η Θεοτόκος, την Τιμία Ζώνη της οποίας αξιωθήκαμε να υποδεχθούμε στην Κύπρο και τη Μητρόπολή μας τον παρελθόντα Φεβρουάριο, να σκεπάζει την πατρίδα και ολόκληρο το έθνος μας και να δώσει σύντομα την ελευθερία στα κατεχόμενα σήμερα εδάφη μας.

Παραθέτουμε στη συνέχεια ένα αφιέρωμα στον ιερό ναό της Αγίας Ζώνης Κάτω Βαρωσίων

«Μιά μοντέρνα Ελληνική εκκλησία» - Η Αγία Ζώνη (Γυάλινη πλάκα διασκοπίου, φωτογραφία 1908)

Πολλές ώρες έρευνας αναλώθηκαν σε αρχεία φωτογραφιών των ναών της Κύπρου αλλά δεν απόδωσαν ταύτιση του ναού. Τελικά ο βυζαντινολόγος δρ Ανδρέας Φούλιας κατάφερε να αναγνωρίσει τον ναό ως την εκκλησία της Αγίας Ζώνης στο Βαρώσι. Ο δρ Φούλιας αναφέρει ότι ο ναός της Αγίας Ζώνης στο Βαρώσι κτίστηκε αρχικά ως μονόχωρος σταυροθολιακός. Το 1953 (Κ. Κύρρις, "Ιστορία της Μέσης Εκπαιδεύσεως Αμμοχώστου 1191-1955") μετά την καθαίρεση του καμαροσκέπαστου προστώου ο ναός επεκτάθηκε προς τη νότια πλευρά και μετατράπηκε σε δίκλιτο απο τον Μιχαήλ Ι. Κοκκίνου.

Ο δίκλιτος ναός της Αγίας Ζώνης-δυτική αποψη (στην περιφραγμένη περιοχή Αμμοχώστου), φωτογραφία Χ. Βορκά

Ο δίκλιτος ναός της Αγίας Ζώνης - νότια αποψη (στην περιφραγμένη περιοχή Αμμοχώστου)

Η φωτογραφία (με χρονολογία 1908) είναι η παλαιότερη που έχει βρεθεί. Ο διδάσκαλος και σχολάρχης της πόλης των Βαρωσίων Μιχαήλ Κούμας δημοσίευσε μία μεταγενέστερη, ανατολική αποψη της εκκλησίας (του 1945) στο βιβλίο του "Τα Παλιά Βαρώσια και η Παλιά Αμμόχωστος" (1971).

Στην συλλογή του ιστολογίου υπάρχει και μια μεταγενέστερη φωτογραφία (μέσα της δεκαετίας του 1950) που δείχνει την εκκλησία αμέσως μετά την διαμόρφωση της σαν δίκλιτη.

Δέν μας είναι γνωστό πότε και από ποιόν κτίστηκε η εκκλησία της Αγίας Ζώνης. Ο λεπτομερής χάρτης του Κίτσεναρ (1878-1883) δεν την αναφέρει. Ο συγκεκριμένος χάρτης δείχνει την εκκλησία του Αγίου Γεωργίου του Φάραγκα, την Παναγία την Χρυσόσπηλιώτισσα στο Κάτω Βαρώσι, όπως και την εκκλησία του Αγίου Μέμωνα που είναι σχεδόν πανομοιότυπη με της Αγίας Ζώνης (σε σύγκριση με την αρχική μονόχωρη σταυροθολιακή της μορφή) με τις κύριες διαφορές να βρίσκονται στην διακόσμηση των καμπαναριών. Το γεγονός ότι η πλάκα διασκοπίου έχει τίτλο “Μια μοντέρνα Ελληνική εκκλησία” ίσως να υποδεικνύει ότι την εποχή της φωτογράφισης (1908) ο ναός της Αγίας Ζώνης να ήταν σχετικά καινούργιος.

Πιθανόν λοιπόν η εκκλησία να κτίστηκε μεταξύ του 1884-1900 (μετά την εκδοση του χάρτη του Κίτσενερ και λίγα χρόνια πριν την φωτογράφιση της πλάκας διασκοπίου). Μιά περαιτέρω (προσωπική) υπόθεση που πηγάζει από την ομοιότητα των δύο εκκλησιών είναι ότι ίσως η Αγία Ζώνη να χτίστηκε από τους ίδιους μαστόρες που εκτίσαν την εκκλησία του Αγίου Μέμωνα το 1878. Πρέπει να αναφέρουμε όμως ότι αυτή η υπόθεση δεν είναι τεκμηριωμένη από άλλα στοιχεία πλην της ομοιότητας του αρχιτεκτονικού τύπου (που παρουσιάζεται και σε άλλες εκκλησίες της Κύπρου). Έχουμε μόνο μια μαρτυρία της Χρυσταλλένης Μάρκου (το γένος Λάμπρου Χατζηφώτη) που το πατρικό της βρίσκεται απέναντι από την εκκλησία ότι το καμπαναριό το είχε σκαλίσει ο παππούς της Στεφανής Χατζηφώτης.

Τον Αύγουστο του 1961, με πρωτοβουλία των ιεροψαλτών Αμμοχώστου Ανδρέα Παύλου και Ντίνο Κωνσταντίνου, έρχεται στην Κύπρο ο αείμνηστος Εμμανουήλ Χατζημάρκος. Το γεγονός είχε ανακοινωθεί και από τις εφημερίδες. Έψαλλε στον πανηγυρίζοντα Ναό της Αγίας Ζώνης Βαρωσίων στη συνέχεια στις 4-9-1961 στον Καθεδρικό Ναό του Αγίου Ιωάννου Λευκωσίας, Την επόμενη Κυριακή 11-9-1961 και πάλι στο Βαρώσι.